

HONINGDAUW

Edith Pearlman

Honingdauw

VERTAALD UIT HET AMERIKAANS DOOR
ROB KUITENBROUWER EN PAUL VAN DER LECQ

Lebowski Publishers, Amsterdam 2015

Oorspronkelijke titel: *Honeydew*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Little, Brown and Company, 2015

© Edith Pearlman, 2015

© Vertaling uit het Amerikaans: Rob Kuitenbrouwer en Paul van der Lecq, 2015

© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2015

Omslagontwerp: Dog and Pony

Omslagbeeld: © Sophie Banh

Auteursfoto: © Suzanne Kreiter

Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 2682 7

ISBN 978 90 488 2683 4 (e-book)

NUR 302

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv

Voor Sandy Siler

Inhoud

Tenderfoot	9
Droomkinderen	22
Kasteel 4	32
Steen	57
Haar nicht Jamie	71
Gezegende Harry	82
Puck	100
Begeleid wonen	112
Wat de bijl vergeet, zal de boom onthouden	125
De Golden Swan	145
Doodlopende straat	160
Verlossing	181
Viswater	195
Kleuren	208
Bloemen	228
Huwelijk en verstand	237
Hattrick	251
Sonny	265
Het geluk komt van boven	280
Honingdauw	286

Tenderfoot

Tenderfoot was een pedicuresalon in Main Street, vlak bij de kruising met Channing Street. Twee behandelstoelen – waarvan er gewoonlijk maar een in gebruik was – keken door een groot venster raam op straat uit. Op die manier genoten de klanten, alleen met Paige, een soort van openbare privacy: iedereen kon hen zien, alleen Paige hoorde hen. Paige kon heel goed luisteren, gaf zelden commentaar op wat ze hoorde, vertelde nooit iets door.

Ze was weduwe, negenenveertig en kinderloos. Ze woonde achter en boven de salon. Elke zaterdagavond speelde ze poker met vijf andere vrouwen. Ze noemden elkaar bij de achternaam en rookten sigaren. Haar man, een getalenteerd mecanicien, had ze aan de oorlog verloren. Carl was een voorstander geweest van die oorlog, min of meer, maar de belangrijkste reden om zich te melden was de mogelijkheid een werktuigkundige vervolgopleiding te krijgen op kosten van het leger. Ze had daartegenin gebracht dat hij hun gezamenlijke toekomst op het spel zette, hun geluk... maar ze had haar bezwaren laten varen. Ondanks zijn leeftijd was hij aangenomen bij het Marine Corps. En vervolgens, na drie dagen in de woestijn, reed de tank waarin hij zat op een mijn. Zijn lichaam werd uit elkaar gerukt, en hij werd in zijn geheel – zijn voormalige geheel – losgerukt van Paige.

De klantenkring van Paige groeide. Ze was altijd al populair

geweest bij de vrouwen van universiteitsdocenten, bij plaatselijke advocaten en tandartsen, die het op prijs stelden dat een voetenbad, verzorgd door een discrete assistente die op een krukje voor hen neerhurkte, op een soort seculiere biecht kon uitdraaien. Tegenwoordig, misschien vanwege haar recente, droevige verleden, sloeg ze ook aan bij boekverkopers, docenten uit het middelbaar onderwijs en verpleegsters. Ze kwamen erachter hoe gemakkelijk ze was om mee te praten. Artsen verwezen patiënten naar haar door: oudere vrouwen die zich niet meer konden bukken om hun voeten te wassen of hun eigen teennagels te knippen. En oudere mannen: hun gewrichten waren net zo stram als die van hun vrouwen.

Die herfst – de herfst waarin Bobby Farraday naar de universiteit kwam om kunstgeschiedenis te doceren – begon ze ook andere mannelijke cliënten te krijgen, zonder doorverwijzing van hun huisarts. De eerste was een emeritus hoogleraar in de natuurkunde. Toen volgde een tweede hoogleraar, geen emeritus. De rector van een middelbare school liet zijn teennagels in een overmoedige bui knalrood verven en intussen kletste hij erop los.

Bobby had een ideaal appartement gehuurd voor iemand die net gescheiden was en niet van plan iets aan zijn omstandigheden te veranderen. Hij hing de gravures die van hem en niet van Renée waren geweest in de woonkamer en de kleine slaapkamer met eenpersoonsbed. Het keukentje was net groot genoeg voor hem en een onzichtbare huismuis. Zijn twee kamers met keukens lagen op de eerste verdieping van een victoriaans huis en de badkamer besloeg de hele dakverdieping, met torentje. Het huis lag aan Channing Street, dicht bij de kruising met Main Street, min of meer schuin tegenover Tenderfoot. Bobby en Paige kwamen elkaar in de vooravond geregeld tegen, in de biologische winkel,

in het zaakje voor kranten en tabak, in de boekhandel. Soms maakten ze een praatje, zoals burens doen.

Heimelijk zag hij zichzelf als meer dan haar buurman. Hij was haar onzichtbare huisgenoot, zoals de muis de zijne was. Zijn hooggelegen badkamer had een breed raam zonder gordijnen, vlak naast de wc. Door het raam keek hij schuin uit op de stoelen in de pedicuresalon en zag hij een klein stukje van Paige's woonkamer. Daar deed hij zijn voordeel mee. Soms stond hij naar de pedicures te kijken, maar gewoonlijk zat hij als een geïnteresseerd peepshowbezoeker op het deksel van zijn toilet. Hij keek graag toe hoe haar klanten zich ontspanden in hun stoel, alsof dat quasi-Bijbelse tafereel hen meevoerde naar een of andere zeeprijke hemel; alsof ze voor een ogenblik dood waren en hun zonden waren vergeven. Of misschien waren ze gewoon tevreden met deze mogelijkheid om hun schoenen uit te trappen en hun zorgen ter sprake te brengen.

Overdag gaf hij college, vertoonde zijn dia's, voerde gesprekken met studenten. Hij merkte dat die colleges en studenten hem afleiding bezorgden. Een van de blonde jonge vrouwen deed hem aan Renée denken: vanbuiten vakkundig, vanbinnen onzeker. Maar het was zelfs al verboden een studente mee naar de bioscoop te vragen en dus spoedde hij zich na werktijd naar huis en woonde in zijn eentje de onschuldige voorstelling in Main Street bij.

De dagen werden korter. De laatste klanten van Paige kwamen aangelopen onder het zwakke licht van straatlantaarns en betraden een helder verlichte winkel. Op een donkere namiddag zag Bobby de blozende hoogleraar scheikunde en diens vrouw naast elkaar in een stoel zitten alsof ze met de auto naar de film gingen. Paige gaf haar kruk telkens een klein zetje en bewoog zich van de een naar de ander.

Terug in zijn werkkamer trok Bobby zelf zijn schoenen uit

en daarna zijn rechtersok. Sinds het ongeluk had hij zijn voeten niet meer verzorgd. Hoe gruwelijk zagen die pluizige, gehoornde tenen er nu uit, hoe onrustbarend waren die scherpe nagels. Geen wonder dat er in al zijn sokken gaten zaten. Hij trok zijn linkersok uit en legde de linkervoet op zijn rechterknie. Zijn hiel was doorgroefd met lijntjes, alsof ze hem de toekomst konden voorspellen. Nog steeds op blote voeten keerde hij terug naar zijn onverlichte torentje en keek uit het raam. Paige boog zich over de teentjes van de hoogleraar scheikunde als het toonbeeld van een noeste werkster, zoals Renée zich over haar resumé's boog. Toen ze nog in New York woonden, was Renée vastberaden op haar doel afgestevend – partner worden – terwijl Bobby onverschillig en nonchalant was geweest, achteloze recensies had geschreven voor kunstbladen die al weer snel waren opgedoekt en ondoordachte adviezen had geleverd aan de galerieën waarvoor hij werkte. Dat verschil in mentaliteit had tot ruzies geleid.

Als haar laatste klant vertrokken was, kwam Paige vaak naar buiten, nam plaats op het enkele brede trapje voor de ingang en stak een dunne sigaar op. Bobby zat op de wc in het licht van een zaklantaarn te lezen. Hij knipte het lampje uit en keek toe hoe ze rookte. Rond middernacht ging ze naar bed. Hij ook.

Zo ging het een tijdje door. Hij dacht erover een verrekijker te kopen, maar ze was geen vogel. Hij dacht erover zijn toneelkijker tevoorschijn te halen, maar ze was geen actrice. Hij dacht erover zijn loop te gebruiken, maar ze was geen kunstwerk, en zelfs als ze een schilderij was geweest, was de afstand te groot om penseelstreken te gaan bestuderen. Toen de eerste sneeuw was gevallen, droeg ze buiten een parka en een donzig hoedje. Ze zou een bontmantel moeten dragen – van otterbont misschien, net als Renée – maar de dierenactivisten onder de studenten zouden haar fileren. Hoe dan ook, ze kon zich vast geen

bontmantel veroorloven. Hoeveel kreeg je uitgekeerd voor een dode soldaat? En zelfs een goedlopende pedicuresalon zou niet heel veel opbrengen. Ze kon altijd werk vinden bij de plaatselijke apotheek, naar hij aannam. Ze had farmacologie gestudeerd, had ze hem eens verteld, maar ze deed liever dit: zo was ze haar eigen baas en kon ze de mensen eigenhandig helpen.

De stad werd eindelijk door de lente besprenkeld. Pasteuze bladeren vervingen pastelkleurige knoppen. Hij overwoog zijn leven te beteren. Hij wilde misschien veganist worden. Mocht de muis zijn kaas hebben. 'Hoe duur is zoiets eigenlijk?' had hij er op een middag uitgeflapt. Ze troffen elkaar in de natuurwinkel, hij met een pot pruimenextract die hij in de gauwigheid van de plank had gepakt, zij met een flesje dat ze stond te bestuderen.

'Dit is vier dollar per ons. Maar voor gebruik moet je het mengen met...'

'Niet die slangenolie. Een pedicure.'

Ze keek op. De ogen in haar licht gerimpelde gezicht waren blauw als een hemel van Veronese. 'Vijftig dollar. Tien extra voor nagels polijsten. Fooien worden niet aanvaard.'

'O. Mag ik komen?'

'Natuurlijk.'

'Wanneer?'

'Vrijdag om acht uur.'

'Acht uur? Mijn werkgroep kubisme begint om halfnegen...'

Ze glimlachte. 'Acht uur in de avond.'

'O... dus dan zie ik je dan?'

'Dan zie je me dan,' beloofde ze.

Op vrijdagavond waste hij zijn voeten. Hij trok schone sokken aan. Hij greep naar een boek dat hij niet las, *Het laat-Romeinse keizerrijk*.

Hij koos de linkerstoel. Als hij zijn hoofd schuin hield en om-

hoogkeek, zag hij het raam van zijn badkamer, het licht dat hij zo achteloos op kosten van zijn hospita had laten branden.

Paige vulde een langwerpige houten teil met warm water en een kneep schuimend wit spul en intussen trok hij zijn schoenen uit. Ze trok hem zelf zijn sokken uit en legde ze opgevouwen op de tafel tussen de stoelen in. Vroeger raapte Renée ze altijd van de grond en stak dan haar tong naar hem uit.

‘Wit, rood of thee?’ vroeg Paige.

‘... Wit.’

Ze liep naar achteren, waar een koelkastdeur werd geopend en gesloten. Ze zette een glas wijn naast zijn sokken op tafel. ‘Je kunt nog verder achterover. Druk maar op het knopje aan de zijkant van de leuning.’ Hij zakte verder weg. Er verrees een steun met daarop zijn blote voeten. Ze trok haar kruk erbij en ging zitten. Hij bedekte zijn erectie met *Het laat-Romeinse keizerrijk*. Ze rolde de beide broekspijpen van zijn spijkerbroek op tot halverwege zijn kuit.

Daarna nam ze haar nieuwe klanten op. ‘Hebben ze ooit een pedicure gehad?’

‘Nope. Tien kleine maagden.’

‘Sommige mannen vinden zoiets verwijfd.’

‘Nou... Doe maar geen polijsten.’

‘Geen denken aan. En sommige anderen vinden het decadent, als bij die Romeinen van jou. We zullen zien hoe het jou bevalt.’

Met haar operatiehandschoenen aan inspecteerde ze zijn vreselijke voeten: de likdoorns, de gerafelde nagels, de verkleuringen, het begin van een eeltknobbel, de hielen die gemaakt leken van een dierlijke, hoornachtige substantie. Daarna pakte ze de kuip met water erbij. Ze nam zijn enkels op één arm, duwde de voetensteun omlaag, verschoof de waterkuip een stukje en liet zijn voeten in de warme vloeistof glijden.

Het spul dat aan crème fraîche deed denken, bleek een zacht

schuimende zeep en hij ving een glimp op van het asgrijze water daaronder. Hij sloot zijn ogen, stelde zich een toekomst voor waarin hij als een prins werd verzorgd.

Na een tijdje sloeg hij ze open. Hij zag dat ze nog steeds op haar krukje zat, met op haar schoot een dikke handdoek, en dat zijn inmiddels schone maar nog steeds onooglijke voeten op de handdoek lagen. Ze leken los te staan van zijn lichaam, van zijn opgerolde broekspijpen, als twee overbodige voetnoten. 'Ibid en Sic,' noemde hij ze hardop.

'Nu gaan we exfoliëren,' liet ze hem weten.

'Exfoliëren?' Hij wist wat dat betekende, maar haar stem zong als een lier.

'Exfoliëren is het afstoten of verwijderen van schilfers, vlokken, vellen of huidlaagjes. Schilfers, dat is wat je voeten voortbrengen.'

Ze begon met een gemeen mesje zijn zolen en hielen af te schrapen. Hij keek naar haar. Ze had haar donkere hoofd voorovergebogen en deed niet aan smalltalk. Dus deed hij zijn ogen weer dicht, dacht aan zijn moeder die hem liefdevol in bad deed. Maar een andere herinnering drong zich op.

Ze reden door een sneeuwstorm. Ze wilden naar huis. Iedereen op de snelweg, in beide richtingen, wilde naar huis. Er was dertig centimeter sneeuw voorspeld. Door het noodweer konden ze geen tempo maken. Ze reden door een almaar witter element en alle auto's daarin waren van een crèmekleurig wit, een wit dat met een mes was uitgesmeerd. Plotseling, aan de andere kant van de middenberm, tolde iets donkerroods als een gewelfde danser in het rond, om zich daarna als een beest op te richten, met zijn vier ronde poten in de lucht te tasten en terug te vallen op zijn dak. Midden op de snelweg. Andere auto's kropen er traag schuivend aan voorbij.

‘Zag je dat?’ vroeg Renée met stokkende adem.

‘Ja.’

‘Draai om.’

‘Nee.’

‘Er komt een rotonde aan. We móéten terug.’

‘En zelf ook een salto maken? Daar is de politie voor. Er zijn anderen die dezelfde kant op rijden als die Volkswagen.’

‘Anderen? Maar niemand stopt. Wij zijn de enigen.’

‘Niet wij, liefje.’

Hij hoorde het klikje van haar veiligheidsgordel; ze dook naar zijn voeten en probeerde zijn laars los te wrikken van het gaspedaal.

‘Hou op, Renée. Straks moet ik je nog een schop verkopen.’

‘Schop maar.’

Hij schopte niet, maar tilde abrupt zijn wreef op, waarop haar handen lagen. De gesp van zijn laars sloeg tegen haar gezicht en haalde haar huid open, hoewel hij dat pas later zag. Daarna gaf ze het op en maakte zich klein in haar stoel, huilend, huilend.

‘Maak je riem vast.’

Klik. Ze stopte met huilen, stopte met praten. Een paar benauwde uurtjes later kwamen ze thuis. Ze sliep op de bank. En de volgende dag ging ze zonder iets te zeggen naar haar werk, met een pleister op haar wang en een rozige ontstoken schram die zich een weg baande naar haar kin.

Waarna ze dat incident omzette in een woordenstrijd over morele verantwoordelijkheid. Daar was ze het best in en dus deed ze dat, avond aan avond, daarna een keer per week, daarna een keer per maand. Hij kwam met argumenten dat hij heus zijn verantwoordelijkheid kende, maar wat hem kwelde, waren de beelden. Keer op keer zag hij die tollende beweging, het omslaan. Om daarna de details in te vullen: een paarse vlek verscheen tegen een witte, gerimpelde achtergrond en stuiterde

daar in het rond, gebroken stokpoppetjes kwamen uit het half openstaande portier naar buiten gegleden. Of hij zag een auto die op zijn kop lag en daarbinnen zachte sculpturen die in hun eigen verbrijzelde hoofd verzonken. Of hij zag ruiten die versplinterden en een witte omgeving die bespetterd en bespat werd met rood, ecru, grijs: bloed, vlees, hersenen. Porseleinen stukjes landden op het witte doek: botten en tanden.

Toen de brief van de universiteit kwam waarin hem werd gevraagd om les te komen geven, liet hij die aan haar lezen. Ze zei nee.

Hij schreef *ja*, verzond de gravures en nam het vliegtuig.

‘Dat was het exfoliëren,’ klonk de zachte stem van Paige. Hij opende zijn ogen. Ze hield de gevouwen handdoek voor hem op. Hij overzag een berg doorzichtige huidschilfers waar hier en daar een teennagel uit opdook en boven op die berg een dik stuk eelt dat ze had verwijderd zonder dat hij er iets van had gemerkt. Hij verwonderde zich over die excretie als een klein ventje dat trots was op zijn poepje. ‘Nu gaan we ze nog eens in de week zetten,’ en ze kwam met schoon, helder, lauwwarm water.

Hij weekte zonder assistentie.

Ze kwam naast hem zitten en slaakte een zucht: best een tevreeden geluid. Misschien dat het lot, via de kamerverhuurder die hem zijn plek had gewezen, hem haar had toebedeeld. Ze kon van schilderijen leren houden, misschien zelfs minderen met poker. Ook hij slaakte een zucht en met zijn dichtstbijzijnde hand nam hij de wijn van de tafel tussen hen in en bracht die over naar zijn andere hand. Ze legde haar handpalm op zijn gevouwen sokken. Zijn vingers raakten de hare.

Samen zagen ze een taxi met grote glimmende ogen over Channing Street hun kant op kruipen. De wagen stopte voor zijn appartement. Er stapte een blondine uit in een regenjas met

riem. Het was april, het dooide en het was te warm voor otterbont. Haar haar zat slordiger dan hij het haar ooit buiten de slaapkamer had zien dragen. De taxichauffeur, een gedrongen vrouw, haalde een grote rolkoffer uit de achterbak.

‘Dat is de taxi van Finnegan,’ zei Paige. ‘Ze is een pokervriendin van mij.’

Finnegan nam haar geld in ontvangst en reed weg, hoewel er alleen in het torenkamertje licht brandde. Renée liet de koffer op de stoep staan en beklom het trapje naar de deur. Bobby zag, voelde hoe ze op de bel drukte.

Na een tijdje voor de deur te hebben gestaan, kwam Renée met gebogen hoofd het trapje af en trok haar koffer achter zich aan de straat uit, in de richting van Main Street. Hij zag haar knappe gezicht en de zorgelijke blik die haar nooit helemaal in de steek liet. Het gezicht dat door het gangpad van de kerk op hem af was komen lopen. Hij zag het litteken dat hij had veroorzaakt, of tenminste, dat dacht hij. Hij vermoedde dat ze hem eindelijk vergeven had dat hij niet was omgedraaid, dat hij niet was teruggereken om die lijken uit die Volkswagen te trekken. Hij had haar die vrome verwijten al lang geleden vergeven. Ze stak Main Street over en stond voor Tenderfoot, tuurde naar binnen.

Moest hij haar binnenlaten? Of ze nu er nu wel of niet bij was, of ze nu vergevingsgezind was of ontzet, of hij zich nu te buiten ging aan exfoliëren, psychoanalyse, meditatie, religie, drugs of koffieklysma's: zijn herinnering aan de paarse machine die omhoog stuiterde in de vallende sneeuw en ondersteboven op het asfalt belandde kon door niets uit zijn geheugen worden weggeboend. Daar moest hij mee leven. Dan kon hij evengoed met Renée leven.

Toch bleef hij zitten.

Toch bleef ze turen.

Paige haalde geïrriteerd haar schouders op, liep naar de deur, opende die, knikte haar late gast toe, gebaarde haar om binnen te komen.

‘Dit is Renée, mijn vrouw, mijn ex,’ zei Bobby. ‘Dit is Paige, mijn pedi... mijn cosmetiste.’

‘Aangenaam.’

‘Aangenaam.’

‘Misschien kunnen we nog wat wijn drinken,’ zei Bobby.

‘Misschien kun jij je voeten drogen,’ zei Paige, ‘en deze dame mee naar huis nemen.’

Hij nam er de tijd voor om zijn voeten te drogen, veters te strikken, tevergeefs naar zijn boek over Rome te zoeken, te betalen. Hij vergat dat fooien niet aanvaard werden; Paige nam het extraatje aan. Eindelijk waren ze de deur uit, met Renée die nog steeds de koffer achter zich aan sleepte. Paige wijdde zich aan haar welkome taak om handdoeken in de wasmachine te gooien en haar instrumenten uit te koken. Daarna doofde ze het licht in de salon.

In zijn torentje brandde nog steeds licht. Ze wist dat hij haar vanuit dat handig gelegen raam bespioneerde. Ze had hem duidelijk gezien, in de schemering, en ze had hem ’s avonds gezien, als het zachte licht van de straatlantaarns door het torentje naar binnen scheen en zachtjes werd weerkaatst door het porselein en de spiegel, wat een verfijnd clair-obscur opleverde waartegen zijn zittende gestalte mat afstak. Misschien dat het komen en gaan in Tenderfoot hem opbeurde en dat het een manier was om moeilijke momenten op de pot te overstijgen. Ze had met hem te doen gehad omdat hij zo alleen was, daar was een zekere belofte van uitgegaan. Nu wist ze dat hij niet alleen was – toen hij wegdroomde, had hij onwillekeurig in zichzelf gepraat, dat deden mensen wel vaker – en dat hij leefde in de verstikkende

omhelzing van een onuitwisbare gebeurtenis.

Hoe ellendig ze zich na de dood van Carl ook had gevoeld, een dergelijke kwelling was haar bespaard gebleven. Als ze aan Carl dacht, herinnerde ze zich met plezier het zachte bruine haar van zijn dikke wenkbrauwen en de bedachtzame manier waarop hij een kapot toestel inspecteerde voordat hij besloot hoe hij dat ging repareren, football op zondag, en het teleurstellende feit van zijn onvruchtbaarheid, hoewel hem dat meer dwars had gezeten dan haar: zij speelde met de kaarten die ze gedeeld kreeg. En trouwens, hij was niet impotent geweest. Och, die voeten van hem. Hij vond het fijn als ze zijn voeten waste en zijn nagels knipte, wat ze graag deed, en daarna vreeën ze altijd: eerst sloten ze de jaloezieën van de winkel en daarna strekten ze zich uit op de grond, zool aan zool. Hij schoof langzaam haar kant op en streelde met zijn hiel de binnenkant van haar dijen, om daarna zijn grote teen in haar sleutelgaatje te steken en haar daarmee een tijdje te plagen, dat was alles wat ze nodig had. Na die extase gingen ze verder met de conventionele standjes en volgde een tweede hoogtepunt.

Ze ging in Bobby's stoel zitten en trapte haar klompen uit. Ze greep naar *Het laat-Romeinse rijk*, dat zich schuil had gehouden onder een handdoek. Ze liet haar blote voeten in zijn bak met water zakken, die nu koud was. Ze voelde de bedaarde bandeloosheid waarin vloeistof voorzag. Ze dacht: Bobby en zijn vrouw, zijn ex, waren uitverkozen om getuige te zijn van een ongeval, en ze hadden niet ingegrepen. Er kwam een andere gedachte op haar af gedenderd, diepe sporen achterlatend als een tank, van waaruit Carl een ontgoochelde blik naar buiten wierp. Ook zij had niet ingegrepen. Ze had niet verhinderd dat Carl bij het leger ging. Ze had hem misschien kunnen tegenhouden. Ze had hem thuis kunnen houden. 'Wie weet, misschien zat er nog een kind in die auto,' had Bobby een halfuur geleden met geslo-

ten ogen geopperd, terwijl Ibid en Sic bij haar op schoot lagen, zonder te beseffen of zich erom te bekommeren dat hij hardop dacht, zonder te beseffen of zich erom te bekommeren dat zijn roerloze voeten een gat hadden getrapt in haar smetteloze onschuld. 'Misschien wel een baby.'

Een baby, een bejaarde, een volwassen soldaat... het maakte niet uit. Wie ze ook waren, ze hadden het leven verloren en de toekomst in de steek gelaten. Ze hadden de overlevenden hun dode rug toegekeerd, die nu waren gedoemd tot het einde van hun eigen dagen te treuren.

Droomkinderen

Willa vond het eerste portret toen ze op een avond in juli haar kamer aan het opruimen was. Ze had de twee oudste jongens daar voor bedtijd laten spelen en de vloer lag bezaaid met schaakstukken en Othellostenen. Ze raapte die onderdelen op en borg ze op waar ze hoorden: in de een-na-onderste lade van een bekraste ladekast met ivoren knoppen – een architectenkast, had de moeder gezegd – die onder het raam stond. Willa's eigen blouses en ondergoed lagen in de ondiepe bovenste laden. De kast, een lamp en een bed – het bed was net niet lang genoeg, ze sliep vaak op de grond –, meer stond er niet in het kamertje achter de keuken. Maar de inrichting in de andere kamers stelde ook niet veel voor. In haar land stond er in elk dorpscafé een tv en in de hoofdstad van het eiland bezat zelfs het armste gezin er een. Maar in dit appartement in New York was er geen.

‘We kijken niet graag tv en we willen ook niet dat de kinderen kijken,’ had de moeder die eerste dag gezegd, met een bezorgde blik omhoog naar de lange Willa. ‘Maar als jij dat wil...’

‘Nee, mevrouw.’

‘Geen “mevrouw”, alsjeblieft,’ riep de moeder uit, ‘noem ons alsjeblieft bij onze voornaam: Sylvie...’

‘Ja, mevrouw,’ zei Willa.

‘... en Jack.’

De onderste la van de architectenkast zat klem. Elke avond

streeelde ze de knoppen alsof ze die wilde paaïen, donkere vingers geruststellend op het ivoor, en gaf er dan ineens één stevige ruk aan. Vanavond kwam het ding eindelijk naar buiten glijden. In de la lagen een paar grote vellen handgeschept tekenpapier, met de achterkant naar boven. Ze pakte het bovenste vel en keerde het om.

Het was een portret in potlood en waterverf van een jongetje. De linkerkant van zijn gezicht pulde uit als een aardappel, een paarsblauwe aardappel. De zwelling kon niet zijn ontstaan doordat iemand hem had geslagen, het was ook geen bloeduitstorting; zoiets kon je niet aanrichten, hoe hard je ook sloeg, hij was ermee geboren. Het oog boven de uitpuilende wang leek in orde. De rechterkant van het gezicht was gewoon. De onderlip, een rubberachtige richel, was links dikker dan rechts. De bovenlip raakte de onderlip aan de dikke kant van het gezicht bijna en aan de andere kant helemaal niet. Speeksel, zag ze, een paar krullerige lijntjes.

De Jongen was gekleed als Pinokkio: korte broek, een honingkleurig vestje, een bloes, kniekousen. Zijn dikke zwarte haar zat in een keurige scheiding. Er was iemand die voor hem zorgde. Hij had een speelgoedboot in zijn handen. Aan zijn voeten lag een vriendelijke hond met precies dezelfde kleur als het vest.

Het portret was gesigineerd met de initialen *J.L.* en een datum, vijf jaar geleden. Een bedenksel van de vader dus.

Willa legde de Jongen terug in de la. Ze liep naar de woonkamer. Ze wilden graag dat ze daar bij hen kwam zitten, zoals ze ook graag wilden dat ze met hen mee at. Ze maakten zich overal zorgen om: het verkeer, gifstoffen in het eten, muggen, of ze het naar haar zin had.

Dr. Gurevich van de overkant was aan het woord, met grote ogen in haar hoekige gezicht. 'Ik barricadeer de deur,' kraste ze.

‘Ik ga voor de bulldozer liggen.’ Ze boog zich naar voren. ‘Ik boor ze in hun gemene kop.’

Toen leunde ze achterover, alsof ze zich van haar eigen uitpuilende ogen wilde terugtrekken. Misschien had ze krop. Ze droeg haar grijze haar in een knotje.

De vader zei: ‘Ik heb iets gehoord over een groepspraktijk van drie mannen in East 12th Street. Ze zoeken nog een compagnon, liefst een vrouw.’

‘East 12th Street?’ Dr. Gurevich ging weer rechtop zitten. ‘Ik hoor hier, in West 84th Street. De gemeente heeft me geen schadeloosstelling aangeboden,’ voegde ze eraan toe.

‘Jouw huiseigenaar heeft niets gedaan wat tegen de wet is,’ zei de vader. ‘Ik heb het uitgezocht, weet je nog?’

Dr. Gurevich werd uit haar smalle pand aan de overkant van de straat gezet. Ze was tandarts en ze woonde en werkte in haar appartement op de eerste etage. Willa was er in juni een keer mee naartoe genomen door het zoontje van tien, dat zelf tandarts wilde worden. De patiënten zaten op stoelen in de erker. ‘Kijk, Willa, hier zou een gewoon iemand de eetkamer hebben,’ had de jongen uitgelegd. Hij klom op de stoel. ‘Dr. Gurevich heeft geen eetkamer nodig,’ zei hij. Hij sperde zijn mond open en ontblootte zijn tanden. Toen zei hij: ‘Wijd open, alstublieft. Ze eet haar soepjes waar ze maar wil, soms op de brandtrap. Spuugt u maar, alstublieft.’

Het pand van dr. Gurevich en dat ernaast waren opgekocht door een bedrijf dat had aangekondigd er koopflats te willen bouwen. De huidige bewoners moesten voor 1 juli vertrekken.

Willa had 1 juli zien komen en zien gaan. De andere huurders vertrokken. De tandarts bleef, samen met de conciërge, die in het souterrain woonde. In het gebouw was voor hem niet veel te doen, dus plantte hij groenten en fruit in de verlaten achtertuin. De frambozen waren net aan het rijpen.

‘U zou pompoenen kunnen planten,’ zei Willa.

‘We houden het niet vol tot de pompoenen komen,’ antwoordde hij.

Maar vanavond zat dr. Gurevich in hun woonkamer te tieren en maakte ze de indruk alsof ze het nog een eeuwigheid zou volhouden.

Van het eind van de gang klonk *tjiep*. Toen weer *tjiep* en nog eens, daarna een snel gekwetter van geluidjes.

Willa stond op en liep door de lange gang naar de verduisterde slaapkamer. Het zoontje van vijf lag met wijd gespreide armen en benen te sluimeren op het bed van zijn ouders. Ze liet haar handpalm even op zijn rug rusten. Het profiel van zijn magere gezicht tekende zich af tegen het kussen. De drie oudere jongens leken op hun moeder: scherpe gelaatstrekken, een lange mond, smalle intelligente ogen. De kleine dikke vierde leek op de vader. ‘In het begin lijken ze allemaal op Jack,’ had de moeder gezegd, en de vader had gelachen: ‘Baby’s lijken altijd op mij.’

Willa boog zich over de wieg en liet haar handen onder het jongste zieltje glijden. Haar vingers vonden een plekje onder zijn hoofd en met haar duimen gehaakt onder zijn vochtige oksels zwaaide ze hem omhoog tegen haar schouder. Dat stelde hem altijd een tijdje tevreden; hij viel weer in slaap, met zijn neus in haar nek, tegen de ader, leven op leven.

Ze nam hem mee naar de commode, die in de badkamer van het appartement tussen de wastafel en het bad geklemd stond. De vloertegels waren gebutst maar er was een gebrandschilderd raam met daarop een lange, roodharige figuur in een lang gewaad. ‘Naar Burne-Jones,’ was het raadselachtige commentaar van de moeder geweest toen ze Willa rondleidde. De moeder was parttime professor. De vader was ingenieur.

Willa verschoonde de baby. Hij deed zijn ogen open en staar-

de haar aan. Ze droeg hem de woonkamer binnen en gaf hem eerst de tandarts aan, die hem tegen haar jurk drukte; toen de vader, die het kind op zijn brede dijbenen legde en het bekeek alsof hij zich de oogleden, de lippen, de klamme nekplooien wilde inprenten; en daarna de moeder, die 'Dank je, Willa' zei. De moeder maakte haar stevige kleine borst vrij uit haar blouse; er sprietste al melk uit.

'Wat een warme avond,' zei de tandarts.

'Warm,' zei de vader sereen. 'Warm?' herhaalde hij met een zenuwtrek in zijn wang, alsof hij een orkaan voelde aankomen.

'Warm, meneer,' zei Willa. Dat nachtmerriekind in de onderste la, het was alsof ze een geheim gezin hadden.

De baby dronk. De vader, de tandarts en Willa keken in stilte toe. Ze hadden onder water kunnen zitten; ze hadden aan het oppervlak van een vijver kunnen drijven; ze hadden op leliebladeren kunnen zitten zoals op de tekeningen in het lievelingsboek van de tweede, die van acht, een leerboek over kikkers.

De moeder legde de baby aan de andere borst. 'Goeienavond,' zei dr. Gurevich. Ze liet zichzelf uit, daalde de drie trappen af en stak de straat over.

Een week later, 's middags om vijf uur, opende Willa de la en bekeek een tweede tekening.

Het leek een portret van een meisje, althans een kind in een jurk met smokwerk. Op de pofmouw zaten ruches; aan de vlotte kringeltjes kon ze zien dat het belegsel van kant was. Op de fijne handen waren met dunne lijntjes springerige haartjes aangegeven; de dikkere lijnen op de wangen en de kin waren ook haren. De schedel was overdekt met haar. De ogen van dit wezen stonden dof. Haar neus was een en al neusvleugel. Ze had een brede bovenlip en trok haar mondhoecken uiteen tot een vreugdeloze glimlach.

De datum op het portret van Aapmeisje was van acht jaar geleden en het papier was voorzien van de initialen van de vader. Als hij de hare was, dacht Willa, zou ze erop staan dat hij zijn darmen met boombast ontgiftte, desnoods een keer per week.

Toen Willa uit haar kamer kwam vond ze dr. Gurevich in de keuken, waar ze wat van haar eigen soep opwarmde. 'Mijn stroom is afgesloten,' zei de tandarts. 'De conciërge sluit hem weer aan, op de leiding van iemand anders, vraag me alsjeblieft niet hoe.'

'Is goed,' zei Willa.

'Willa, Willa, hoe moet het nou met mij?'

Waar Willa vandaan kwam, zou een oude vrouw als dr. Gurevich gerespecteerd worden. Ze zou niet hebben hoeven werken. Mensen hadden haar stoofpot gebracht en bier en iets te roken, en ze had op haar veranda naar de zee zitten kijken. 'Ik heb wat... blad,' zei Willa.

Dr. Gurevich zweeg. Toen: 'Iets wat ik kan rollen?'

Willa knikte. 'Ik kan het u voordoen.'

De vrouw snoof. 'En dan krijg ik een nieuwe flat en een nieuwe praktijk?'

'Het is kalmerend voor de geest.'

Ze keken elkaar een tijd aan. 'Alsjeblieft,' zei dr. Gurevich.

Willa bewaarde al haar kruiden in de derde la van onderen, boven de schaakstukken. Het rollen kostte een paar minuten. Ze liet dr. Gurevich rokend in de keuken achter. Ze tilde de baby op zonder hem wakker te maken en liep de trappen af naar de straat, waar de bus van het dagkamp aankwam. Wat waren ze bruin geworden. Het zoontje van vijf begroef zijn gezicht in haar buik, het was een lange dag voor hem. De oudste sjokte naar binnen, met die van acht in zijn kielzog.

Boven verdrongen de jongens zich in de keuken om te helpen met het klaarmaken van de gebakken rijst en de salade voor die

avond. Dr. Gurevich nam haar rookwaar mee naar de woonkamer. Zo donker en vormloos als ze daar tegen het raam afstak, leek ze op tante Leona, die de toekomst voorspelde. ‘Je zult je nuttig maken voor dat gezin in New York,’ had Leona Willa gerustgesteld. ‘Ze zullen goed voor je zijn, op hun manier.’

De vader kwam thuis. De moeder kwam thuis. De conciërge belde aan en liet via de intercom weten dat de elektriciteit bij dr. Gurevich het weer deed. Dr. Gurevich wierp Willa een lachje toe en verliet het appartement om met hem mee te gaan.

Dr. Gurevich werd op een dag in augustus vroeg in de ochtend van het water afgesloten. De conciërge – die niet meer betaald kreeg maar nog altijd een kamer in het souterrain bewoonde – zei dat hij haar leidingen op een andere aanvoer kon aansluiten, maar niet vóór de avond. De tandarts zegde de patiënten van die dag af. Ze had nu minder patiënten dan eerst en degenen die kwamen, spoorden haar aan om een nieuwe plek te zoeken. ‘Ze denken dat het makkelijk is om te verkassen,’ zei ze. ‘Jij weet hoe moeilijk dat is, Willa.’

Willa knikte. Ze had het zoontje van vijf op schoot. Hij had gebedeld om die dag thuis te mogen blijven van het kamp. Dus zaten de tandarts, de moeder, de baby, Willa en het zoontje van vijf allemaal op het stoepje van het appartement van het gezin en keken toe hoe het leegstaande herenhuis naast het huis van dr. Gurevich werd gesloopt. De sloopkogel zwaaide heen en weer en viel als een bokser op de gevel aan. Steen, glas, hout en pleisterwerk brokkelden onder zijn slagen af. Puin stapelde zich op. Achter werd de rommel ondertussen opgeschept met een shovel en in een enorme container gegooid. Er hingen een paar sjacheraars rond.

Willa werd plotseling overspoeld door heimwee; ze dacht aan het huisje op palen van haar tante, de schuimende zee en haar

eigen drie dochters in hun schooluniform, daar zonder haar.

Het gebouw stortte geleidelijk in en maakte plaats voor de groeiende berg puin. Halverwege de middag was de sloopwagen vertrokken en werd het werk aan de bedrijvige shovel overgelaten. De ijswagen kwam tingelend de straat in rijden.

De moeder ging de baby boven in bad doen. Het zoontje van vijf doezelde bij Willa op schoot. Het werd drukker op straat: auto's, tieners op rolschaatsen, de messenslijper, een fiets met in zijn brede mand stapels strohoeden. 'Hoeden! Hoeden!' riep de man op de fiets. Toen de bus van het kamp kwam, kon hij niet tegen de stoeprand rechts parkeren, dus ging hij links staan. De kinderen zouden aan de straatkant moeten uitstappen, zag Willa. De bus had zijn knipperlichten aan, maar wie zou het in de gaten hebben? 'Neemt u hem even, alstublieft,' zei Willa tegen dr. Gurevich en ze zette de vijfjarige bij haar op schoot. Willa ging midden op straat staan, naast de bus, en keek de ongeduldige automobilisten dwingend aan. Ze hoorde de kinderen achter zich de straat oversteken, de twee van haar en een paar andere uit het gebouw. De vader kwam om de hoek van de metro en hij zette het op een lopen, al kon dat niet makkelijk zijn geweest, zo dik als hij was. 'Waar is Paul! Ik zie Paul niet!' riep hij, en Willa wees naar het kind op schoot bij de tandarts en de vader stopte met rennen en trok zijn seersucker jasje uit en depte zijn gezicht ermee, hoewel ze net gisteren al zijn zakdoeken had gestreken.

Die avond keek ze naar de derde tekening. Dit was er een van een baby die alleen gekleed was in een luier, een baby van ongeveer een jaar, rond de tijd dat ze gaan staan. Dit kind zou nooit staan. In plaats van benen had hij zwempoten; in plaats van armen ook zwempoten. Zijn ogen hadden geen pupillen. Zijn blote borst zag eruit als die van elke blanke baby: roze, de tepels gesuggereerd met rozerode stippen, zo lief dat ze ze wilde kussen.

De datum op Zeehondbaby was van tien jaar geleden. Meer tekeningen waren er niet: alleen die drie.

Toen de jongste koorts kreeg, gaf de moeder hem een drankje, geen aspirine. 'Wij geven baby's geen aspirine, Willa.'

'Wij ook niet, mevrouw.'

'Weer "mevrouw", o, o, o.'

'... Sylvie,' herstelde Willa zich.

Toen de koorts doorzette, 's ochtends minder, 's middags meer en 's avonds nog meer, gingen de ouders met hem naar de kinderarts. Willa en de jongens deden thuis een legpuzzel. Een virus, geen bacterie, zei de kinderarts; het gaat vanzelf over.

'Maar wanneer dan?' jammerde de vader de vierde dag. 'Jij hebt nooit zo'n hoge koorts gehad,' beschuldigde hij het zoonkje van acht, dat in tranen uitbarstte. 'Sorry, sorry,' zei de vader en hij knuffelde zijn zoon.

's Nachts zorgden de volwassenen om beurten voor de zuigeling; dan zaten ze in de schommelstoel in de woonkamer. Terwijl de moeder hem wiegde, glipte Willa de keuken in met een pakje van het roodachtige poeder dat tante Leona had gestampt van verschillende noten. Ze bracht water aan de kook en liet het poeder trekken. Tegen de tijd dat het haar beurt was om de baby te wiegen was de thee afgekoeld. Ze goot hem in een fles en liet de fles in haar schortzak glijden. Ze nam de baby over en ging in de schommelstoel zitten. Uitgeput van het huilen viel de baby op haar schouder in slaap. Ze hoorde de moeder de slaapkamer binnen stommelen. De vader kwam eruit; ze hoorde hem in de keuken iets openvouwen, een klapstoel misschien... Het was volle maan. Door het raam van de woonkamer zag Willa dr. Gurevich en de conciërge gearmd over straat lopen.

Willa haalde de fles uit haar schort. Ze nam de baby op schoot en streelde hem eerst over zijn linkerwang en toen over zijn rechter, en uiteindelijk deed hij zijn ogen open en toen zijn

mond en stopte zij de speen erin. Hij keek haar aan en dronk de fles ongeveer voor twee derde leeg. Ze voelde de hitte uit zijn lichaam wegvloeien, voelde zijn ademhaling vertragen, voelde de rochel in zijn borst verstommen. Hij viel weer in slaap. Hij glimlachte in zijn genoeglijke slaap. Ze stond op en droeg hem mee de keuken in. Het opklapbare ding dat ze had gehoord was een schildersezels. De vader werkte aan een tekening, verdiept in de schaduwen die hij met de zijkant van zijn potlood maakte...

‘Jack.’

Hij keek om. ‘Wat! Wat!’

‘De koorts is gezakt.’

Hij nam de baby van haar over. Hij hilde zonder schaamte. Maar toen ze naar de tekening keek – enkel een hoofd ditmaal, met puntige oren, maar één oog en een open mond, zonder lippen – snoof hij verlegen. ‘Het is zoiets als een amulet; iets om een ramp af te...’

Ze raakte zijn schouder aan als teken dat ze het begreep. Toen draaide ze zich naar het aanrecht, haalde de fles uit haar zak en schroefde de speen eraf en keerde hem om, en het restant van het amberkleurige drankje stroomde er voor zijn ogen en de hare uit.